

Sport en politiek

Bezoek aan het Olympiastadion in Berlijn

Een bezoek aan Berlijn is niet compleet zonder een bezoek aan het Olympiastadion, het sportcomplex waar nog veel nationaalsocialistische geschiedenis zichtbaar is.

Anny Hartgerink is
redacteur van Kleio.

Op 1 augustus 1936 opende Hitler in het Olympiastadion voor zo'n honderdduizend toeschouwers de Olympische Spelen. In 2006 was het grondig gerenoveerde stadion, dat plaats biedt aan maximaal 74.244 toeschouwers, het decor van de finale van het WK-voetbal dat door Duitsland was georganiseerd. De wereldkampioenschappen atletiek werden hier in 2009 gehouden en tegenwoordig speelt de Berlijnse voetbalclub Herta BSC de thuiswedstrijden in dit legendarische bouwwerk.

'De nazi's wilden een politiek correcte indruk maken en namens Duitsland werden dan ook twee halfjoden naar de Spelen afgevaardigd'

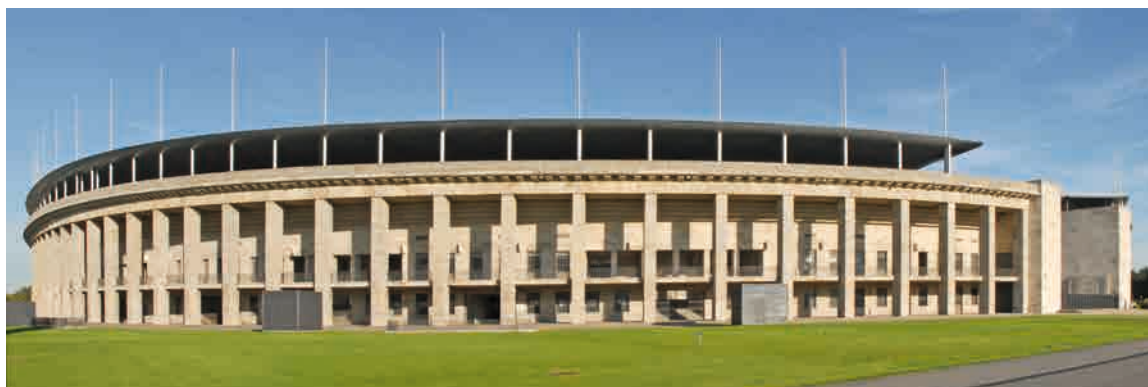
Boven: De grote klok uit de Glockenturm staat nu voor het stadion. Het hakenkruis kon niet worden weggehaald, daarom werd het opgevuld.

Foto Norbert Aepli via Wikimedia Commons.

Hiernaast: Het massieve en imposante Olympisch stadion van Berlijn werd gebouwd voor de eeuwigheid. Ondanks de hypermoderne verbouwing is de nationaalsocialistische architectuur nog goed te zien.

Het Olympiastadion in Berlijn is een modern stadion. Maar ondanks schuifdak, whirlpools en skyboxen is de geschiedenis nadrukkelijk aanwezig. Adolf Hitler liet het stadion - en enkele andere sportcomplexen, waaronder het nabij gelegen zwembad - bouwen voor de Olympische Spelen van 1936. Hitler bouwde nadrukkelijk voor de eeuwigheid, het kon niet massief en imposant genoeg zijn. Juist deze indrukwekkende bouwstijl ervaar je als je vanuit de U- of S-Bahn naar het stadion loopt, en nog sterker als je met de auto via de parkeerplaats naar het sportcomplex rijdt.

Voor Hitler waren de Zomerspelen van 1936 een geweldige manier om prestige te winnen. Het Internationaal Olympisch Comité (IOC) had in 1931 Berlijn boven Barcelona verkozen, niet wetend dat enkele jaren later de politieke situatie drastisch veranderd zou zijn. Toch was er wel discussie binnen het IOC of Berlijn de geschiktste plaats was voor het houden van de Olympische Spelen, gezien het opkomend antisemitisme in Duitsland. Een oproep om de Spelen daarom te boycotten werd, om begrijpelijke redenen, alleen gesteund door Spanje en de Sovjet-Unie.

Politiek correct

Onder leiding van Joseph Goebbels, de minister van propaganda, werden de Zomerspelen tot in detail voorbereid. Van de Alexanderplatz naar het terrein waar de Spelen gehouden zouden worden, werd de 'Via Triumphalis' aangelegd, een vijftien kilometer lange weg dwars door Berlijn. Op het Reichssportfeldgelände werden voor het sportevenement onder meer het Olympiastadion, de Langemarckhalle - een ruimte ter herinnering aan jonge Duitse soldaten die tijdens de Eerste Wereldoorlog sneuvelden - en de Glockenturm gebouwd, de ruim 77 meter hoge toren die dateert uit 1934. Ook werd achter het stadion het Maifeld aangelegd waar in 1936 de ruitersportonderdelen zoals polo en dresuur een plaats kregen. Later gebruikten de Britten het veld voor de 1 mei vieringen en - opmerkelijk genoeg - voor parades ter ere van de Britse koningin. Het Olympiaterrein lag namelijk na de Tweede Wereldoorlog in de Britse sector van Berlijn. Voor de atleten verrees ten westen van Berlijn een Olympisch dorp in Elstal.

Goebbels verordonneerde dat de antisemitische leuzen uit het straatbeeld moesten verdwijnen. De nazi's wilden een politiek correcte indruk maken en namens Duitsland werden dan ook twee halfjoden naar de Spelen afgevaardigd. Rondleidingen door de stad werden georganiseerd en je kon zelfs in de Wilhelmstraße het bureau van Hitler bewonderen!

Dat Roma en Sinti naar de rand van de stad werden verbannen, ontging vrijwel iedereen. Zo ook, parallel aan de Spelen, de bouw van het concentratiekamp Sachsenhausen ongeveer twintig kilometer buiten Berlijn.

De Olympische Spelen waren voor nazi-Duitsland een groot succes. De ruim vierhonderd Duitse deelnemers haalden de meeste medailles: 33 gouden, 26 zilveren en 30 bronzen. Maar de zwarte Amerikaanse atleet Jesse Owens stal de show. Hij won vier gouden medailles en versloeg in de finale verspringen de Duitser Lutz Lang. Dat Hitler heeft geweigerd Owens de hand te schudden vanwege zijn huidskleur is een fabeltje. Hitler schudde in het openbaar geen enkele atleet de hand. Een smet op de Duitse triomfen was de snelle uitschakeling van het nationale voetbalelftal in aanwezigheid van de Führer. Noorwegen versloeg Duitsland met 0-2. Hitler is daarna nooit meer bij een wedstrijd van die *Mannschaft* aanwezig geweest.¹ ■

Rondleiding

De rondleidingen die in het Olympiastadion aan scholieren worden gegeven zijn zeer de moeite waard. De leerlingen komen op plaatsen die normaal gesproken niet toegankelijk zijn voor publiek, zoals de vip-tribune en foyer, de kleedkamers van de sporters en de bijzondere ovaalvormige kapel die een achterwand van bladgoud heeft met daarop Bijbelteksten in alle wereldtalen. De informatie van de gidsen betreft zowel de Duitse geschiedenis als het moderne atletiek- en voetbalstadion. Ook de Langemarckhalle en de Glockenturm zijn te bezichtigen.

Zie voor openingstijden, rondleidingen, prijzen (scholieren krijgen korting) en andere informatie: www.olympiastadion-berlin.de

Boven: De opening van de Olympische Zomerspelen op 1 augustus 1936. Daaronder: De zwarte atleet Jesse Owens stal de show tijdens de Zomerspelen van 1936. Hij won de finale verspringen van de Duitser Lutz Lang.

► Zie ook: 'Voetbal is politiek', in: Margriet Brandsma, *Waar is de muur? Verhalen over Berlijn*, Uitgeverij Conserve 2006, pp. 115-123.